

De

NUMMER 19 /// JAARGANG 88 /// 13 JUNI 2013

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Moraal

**Vol verwachting
naar de kerk**

Back to the basics

**Open en eerlijk spreken
over de plaats en de taak van
mannen en vrouwen in de kerk**

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, drs. Janneke Burger- Niemeijer,
drs. Peter Hommes, drs. Erik Koning,
dr. Hans Schaeffer.

Brede redactie kernredactie plus dr. Erik de Boer,
dr. Ad de Bruijne, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie, Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat met (abonnementen)administratie te maken heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie | www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

RAND

TEKST: BAS LUITEN, HOOFDREDACTEUR ///

Heeft de kerk nu wel of geen rand?

De vraag alleen al is bijzonder, alsof wij daarover beslissen. En wie mag de knoop doorhakken: iemand die zelf tot de kern behoort? Bij deze discussie denk ik aan Jezus, die bij zondaren naar binnen ging en door kernleden niet begrepen werd.

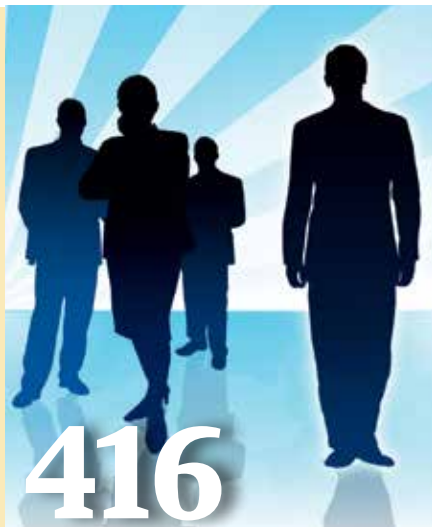
Jezus Christus vergadert mensen naar zich toe. Sommigen lijken dichterbij, anderen verder weg, maar zolang Hij herkenbaar is, zie je iets van de kern van de kerk. Ook lees ik dat de delen van zijn lichaam die het zwakst lijken het meest noodzakelijk zijn (1 Kor.12:22). Dat geeft een andere kijk op die zogenaamde randleden. Ze zijn het meest nodig, voor heel het lichaam! Dat merk je als je ze opzoekt en met hen praat. Dan komt alles in je naar boven wat je in Christus hebt en met hen zou willen delen. Je ervaart ook hoe geloven een wonder is. Iemand schreef dat het aan de rand trekken is aan een dood paard. Dat kan zijn, maar zo dood was die persoon zelf ook. Dat besef houdt je nederig en maakt je geduldig terwijl je probeert een leven te redden.

Daar op de grens van kerk en wereld klopt het hart van de kerk die zich wil ontfermen. Wees eerlijk, die adrenaline voel je niet altijd als je in gesprek bent met leden die alles op orde lijken te hebben.

Aan de rand kan ook meer. Vraag aan iemand die in zijn geloof is vastgelopen of hij contacten heeft die er net zo in zitten. Dan kun je zomaar een groepje bij elkaar hebben voor wie de Herder de rest van zijn kudde even alleen zou laten. Wie zichzelf een kernlid vindt, heeft dat soort contacten minder. Waar worden dan gesprekken gevoerd die de kern raken? En hoeveel kernbe-raad gaat op aan randverschijnselen?

IN DIT NUMMER

DE 'STILTE OVER DE VROUW' VERBROKEN

Stilte uit verlegenheid is meestal stilte voor de storm. Om samen tot een oplossing te komen, is het daarom hoog tijd om het gesprek over de taak van vrouwen in de kerk open en eerlijk te voeren. Jan Westert doet een voorzet om het gesprek vlot te trekken.

MAN EN VROUW, SAMEN BEELD VAN GOD

Man en vrouw zijn samen beeld van de Drie-ene God. Wat betekent dat en welke conclusies mag je daaraan verbinden? Almatine Leene wijdde er een proefschrift aan. Bas Luiten noemt het een fundamentele studie waar niemand omheen kan.

VOL VERWACHTING NAAR DE KERK

Naar de kerk gaan we om naar God te luisteren; knap lastig in een tijd waarin mensen het liefst zichzelf aan het woord laten. Naar een preek luisteren vanuit een houding van overgave vraagt om gebed voor de luisteraar, de predikant en de gemeente.

EN VERDER

421 COLUMN MORAAL /// 421 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 422 DEPUTAATSCHAP M/V: WERK IN

UITVOERING /// 430 BOEKENTIP VROUW ZOEKT GOD /// 432 BIJBELTAAL DAT BEN IK ///

434 BOEKBESPREKING BACK TO THE BASICS /// 436 NIEUWS EN PERSBERICHTEN /// 436 UIT DE KERKEN

In december vorig jaar schreef ik in dit blad een column onder de titel: *Stilte over de vrouw*¹. Daarmee raakte ik kennelijk een gevoelige snaar; reacties bevatten soms complete bijdragen en voorstellen, anderen vonden de column een vorm van 'roepstoeteren' en weer anderen hoopten dat het gesprek over de vrouw en het ambt op een open manier eindelijk een inhoudelijk vervolg kon krijgen.

De 'stilte over de vrouw' verbroken

TEKST: JAN WESTERT, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Het gesprek over de vrouw in het ambt is niet eenvoudig vanwege verschillen in innerlijke overtuiging en de daarmee gepaard gaande emotie. Globaal zijn er twee stromingen waar te nemen: vrouwen toelaten tot het ambt staat gelijk aan buigen voor de geest van de tijd; het gezag van de Schrift is daarmee in het geding. De tweede stroming benadrukt de gaven van de vrouw. Die gaven kunnen en mogen ook in het

ambt gebruikt worden.

De conclusie van mijn column was: welke visie je ook aanhangt, het is hoe dan ook hoog tijd om over dit onderwerp de stilte te verbreken. Samen tot een oplossing komen vraagt daar om. Stilte uit verlegenheid is meestal stilte voor de storm.

In dit artikel wil ik daarom een aantal opmerkingen maken die mij na aan het hart liggen en die het gesprek mogelijk vlottrekken.

Vrije mensen Voor een studie over vrouw en arbeid verdiepte ik mij ooit in het ook toen al oude boekje *De grote toekomst en de vrouw* (1920) van ds. J.C. Sikkels (1855-1920) uit Amsterdam. Deze gereformeerde, sociale profeet hield zich veel met maatschappelijke en sociale verhoudingen bezig. Rondom de positie van de vrouw in de samenleving ging het in die tijd om het vrouwenkiesrecht en om het toelaten van vrouwen tot het hoger onderwijs – het

begin van de vrouwenemancipatie. Sikkels tekent de grote toekomst voor de christenheid: de komst van het nieuwe rijk van Jezus. Dat rijk laat definitief het rijk van Babylon achter zich. Sikkels spreekt in dit verband over tweeërlei emancipatie van de vrouw: (1) gewijd aan de Heer en naar zijn Woord, en (2) gewijd aan het 'onheilige wereldbedoelen'. De eerste vorm draagt bij aan de vrijmaking van de mensheid uit de slavernij die de mens sinds de zondeval gevangen houdt. Het evangelie van Pinksteren maakt mensen vrij. Zo worden slaven vrije mensen, zo wordt overheidsoverheersing ingeperkt door de volksvertegenwoordiging, zo mag arbeid vrij worden van misstanden en uitbuiting én zo mag ook de vrouw emanciperen in de wereld. 'Ze studeren, promoveren, en doceren. Het nieuwe vrouwenleven ontsluit zich.' Emancipatie kan dus een ontwikkeling zijn ten kwade: in heel haar ontaarding en ongerechtigheid gericht op eigen autonomie en zelfverwerkelijking, maar ook ten goede, door de gaven van vrouwen aan te wenden in alle vrijheid, mits gericht op de Heer. 'Het nieuwe vrouwenleven mag er zijn; het zal haar vrouw zijn niet veranderen noch aantasten,' aldus Sikkels. De vrouw wordt getekend als 'hulpe tegenover' de man: zij is zijn evenwichtige aanvulling, zijn maat. Als evenwichtige partner mag de vrouw in het huwelijk, in de maatschappij én in de kerk functioneren.

Genesis 3 Vanuit deze denklijn pleitte Sikkels honderd jaar geleden voor de dienst van de vrouw in het diaconaat, in het barmhartigheidswerk en evangelisatie en voor het stemrecht van de

vrouw in de kerk. Hij onthoudt haar ook niet het opzicht- en leerambt. Ds. Sikkels meent dat de vrouw die functies niet ontzegd kunnen worden omdat zij is gezalfd tot profetes en tot priesteres.

'Welke visie je ook aanhangt, het is hoog tijd om over het onderwerp m/v de stilte te verbreken'

God sluit geen terreinen voor mannen of vrouwen uit. In de strijd naar de voltooiing van deze wereld heeft de vrouw haar eigen plaats. Eens zal Christus de wereld herscheppen. Op de weg daar naartoe kan de mensheid zich vrijmaken. De denklijn van ds. Sikkels wordt gekenmerkt in termen van ontwikkeling en perspectief. De gaven die de Geest aan vrouwen geeft, komen zo in een ander daglicht te staan. Het denken over de gaven van mannen en vrouwen heeft veel te maken met de vloek uit Genesis 3. Wie met de betekenis daarvan aan de haal gaat, schetst een beeld van de heersende man, een tamelijk eenzijdig beeld van leiderschap. En wie eveneens vanuit de vloek van Genesis 3 de vrouw typeert, doet haar in haar eigenheid en begaafdheid tekort; dat beeld doet geen recht aan het profeet-, priester- en koningschap van vrouwen.

Gezamenlijke uitweg

Waar Maarten Verkerk in een artikel op de website van de GKv de voorzichtige conclusie trekt dat de discussie over de positie van de vrouw in de kerk misschien wel niet onbevangen gevoerd kan worden (zie kadertekst op pag. 418), meen ik dat de overwegingen van Sikkels – de weg van de 'zuivere emancipatie' – ons wel ruimte bieden om hierin

verder te komen. Ik hoop de discussie verder te helpen vanuit vier invalshoeken: onze veranderde opvattingen over christelijk leiderschap, de interpretatie van de zogenaamde zwijgteksten, de zorgvuldigheid van de besluitvorming in de kerkenraad (zijn 'correctievermogen') en ons getuigenis in de samenleving.

Leiderschap Allereerst dus vanuit onze visie op leiderschap, die onder christenen een ontwikkeling heeft doorgemaakt. We hebben leren zien dat gezag meer inhoudt dan het afdwingen van gehoorzaamheid, dat autoriteit en bevoegdheid niet zonder meer gezag betekenen. We hebben geleerd dat medezeggenschap bijdraagt aan betere besluitvorming. Er is in christelijke kring veel meer aandacht gekomen voor dienend leiderschap. We hebben er oog voor gekregen dat leiderschap een veelheid aan competenties verlangt: niet alleen masculiene, maar ook feminiene aspecten zijn nodig om te komen tot goede besluitvorming. De eigen aard van man en

vrouw, zoals Sikkels deze benadrukt, met 'de vrouw als hulpe' tegenover de man, blijven volledig overeen, maar mogen op een andere manier dan vroeger vorm krijgen in de positie van de vrouw in gezin, samenleving en kerk.

Sikkels zag om zich heen gebeuren dat vrouwen gingen studeren en een andere rol in de maatschappij gingen

vervullen. Die nieuwe sociale verhoudingen ontstonden vanuit humanistische drijfveren en waren vooral gericht op bevrijding: de vrouw moest meer autonomie krijgen!

'Emancipatie ten goede is: in alle vrijheid en gericht op de Heer de gaven van de vrouw aanwenden'

Verlegen met de discussie?

Hoe komt het dat wij in onze tijd met de discussie over de positie van de vrouw in de kerk verlegen zijn?

Maarten Verkerk noemt daarvoor vier redenen en trekt op grond daarvan de conclusie dat de discussie misschien wel niet onbevangen gevoerd *kan* worden.²

1. Sommigen zijn er diep van overtuigd dat God de vrouw roept in dienende taken en de man in leidinggevende taken in gezin en kerk. Anderen zijn er diep van overtuigd dat God man én vrouw roept in dienende én leidinggevende taken in gezin en kerk. Beide opvattingen betreffen de visie op jezelf, je identiteit, en dat maakt hoe dan ook veel en heftige emoties los. Dat is wat je in deze discussie ook ziet gebeuren.

2. Een tweede moeilijkheid is het gebrek aan kennis, zowel bij voorstanders als bij tegenstanders van de vrouw in het ambt. Voorstanders hebben vaak geen overtuigend antwoord op de vraag hoe je met de zogenaamde 'zwijgteksten' moet omgaan, tegenstanders weten vervolgens evenmin hoe ze vragen over de exegetische problemen van de 'zwijgteksten' moeten beantwoorden en hoe ze met de 'spreekteksten' moeten omgaan.

3. De discussie wordt ook vertroebeld doordat we niet weten welke vraag er eigenlijk gesteld moet worden. Ik geef enkele mogelijkheden: (a) Mag de vrouw in het ambt? Of (b) Wat is de plaats van de vrouw in de gemeente? Zo geformuleerd is de vrouw kennelijk het probleem; met de positie van de man is er niets aan de hand. Je kunt de vraag ook als volgt formuleren:

(c) Waarom mogen alleen mannen in het ambt? Of (d) Wat is de plaats van de man in de gemeente? Dan gebeurt hetzelfde: de man is blijkbaar het probleem.

In de praktijk wordt de discussie vaak gevoerd rondom vragen als (a) of (b), maar niemand weet of dat wel de goede vragen zijn. En eigenlijk is er ook niemand die dat objectief bepalen kan.

4. Tot slot is er de nuchtere constatering dat theologische bezinning ons blijkbaar niet tot een eenduidig antwoord leidt. Zowel voor- als tegenstanders zijn op Bijbelse gronden overtuigd van hun standpunt. De Bijbel wordt verschillend gelezen, verschillend geïnterpreteerd en verschillend getaxeed. Dat hoeft helemaal niet verkeerd te zijn. Het kan daarom best zin hebben om weer opnieuw naar de Bijbelse argumenten te kijken, als we maar niet de illusie hebben dat een nieuwe commissie tot een eenduidig rapport zal komen dat door iedereen als evenwichtig en gezaghebbend aanvaard zal worden.

Als uitweg uit deze impasse zie ik de belijdenis dat God in Christus de gemeente leidt en dat we onze identiteit hebben in Christus. Dan verschuift de focus van het zoeken naar een gezamenlijk antwoord naar de opdracht om je broeder/zuster

die een opvatting heeft 'waar je het echt moeilijk mee hebt' uitnemender te achten dan jezelf. Als we tegen onze eigen grenzen aanlopen, past een houding van verootmoediging. Zo houd je elkaar vast in moeilijke vraagstukken en kun je voor elkaar ruimte scheppen.

In die ruimte komen ook andere vragen aan bod, vragen als: hoe zit de volgende generatie erin? Hoe kan de kerk gaan bloeien? Wat is goed als getuigenis voor deze postmoderne maatschappij? Een kerk die beseft dat God werkt in de lijn van de geslachten, die weet dat de Geest gaven geeft, en die belijdt dat elke gemeente een missionaire gemeente mag zijn, neemt dit soort vragen serieus. Samen met de jongere generatie ontdekken wat de betekenis is van christen-zijn juist in deze tijd, vraagt om afzien van eigen oordelen, om een open dialoog – en dat kon juist op dit punt wel eens heel vruchtbaar zijn.

Maarten Verkerk schreef enkele boeken over de positie van de vrouw en de man-vrouwrelatie, waaronder *Sekse als antwoord* (1997) en *M/V. Mens en relaties in de eenentwintigste eeuw* (1999), samen met zijn vrouw Nienke.

Christenen plaatsen vernieuwing en bevrijding in het licht van Christus en dienstbaarheid aan Hem en aan medemensen. Op grond daarvan hebben we enkele decennia geleden al geconcludeerd dat het actieve stemrecht in de kerk vrouwen niet mocht worden onthouden. Wellicht dat deze visie ons ook in de discussie over passief stemrecht verder kan helpen.

Ongemakkelijke zwijgtteksten In de vorige paragraaf benaderde ik het man/vrouwvraagstuk vanuit de veranderde christelijke visie op leiderschap. Meer dan eens wordt de discussie gevoerd in het licht van de zogenaamde zwijgtteksten uit de brieven van Paulus (bijvoorbeeld 1 Kor. 14:34-36 en 1 Tim. 2:11-15). De vraag is of de christelijke kerk op grond van deze teksten tot vlotte conclusies kan komen. Ogenscheinlijk lijkt Paulus vrouwen te verbieden om onderricht te geven of te regeren. Prof. dr. P.H.R. van Houwelingen geeft in zijn commentaar op Timoteüs een zorgvuldige en voorzichtige uitleg vanuit de context van de christelijke gemeente van die tijd. Het voorschrift van Paulus is gericht op het bevorderen van rust in de gemeente, waar mannen en vrouwen gezamenlijk voor God staan. Paulus verzet zich niet tegen andere verhoudingen, maar benadrukt vooral een innerlijke houding van ingetogenheid en eerbied, van bezonnenheid. Paulus verzet zich met deze teksten tegen vrouwen die zich willen doen gelden, tegen de autonome vrije vrouw. Zo'n houding is wezenlijk anders dan de Bijbelse lijn die is gericht op verlossing van het mensenvolk. De bestemming van zowel de man als de vrouw in Bijbels perspectief is niet gericht op de eigen zelfverwerkelijking, maar, om met Sikkel te spreken, gericht op 'de groote

Johannes Cornelis Sikkel (1855-1920), een van de *Bevlogen theologen* (zie boekbespreking in De Reformatie van 17 mei jl., pag. 385-387). Deze gereformeerde, sociale profeet hield zich veel met maatschappelijke en sociale verhoudingen bezig.

toekomst'. Eva's dochters zijn niet gericht op gelijkheid en het wegnemen van machtsverschillen ten behoeve van eigen autonomie en onafhankelijkheid. Hun perspectief is anders gericht. Als je op deze manier naar genoemde teksten kijkt, ontstaat ruimte om ontspannen en onbevangen met de visie op 'man-vrouw-ambt' bezig te zijn. Niet alles hoeft gekoppeld te zijn aan gezag en regeren. Dan verdisconteer je dat een onderwijsleersituatie tot een ander perspectief op de invulling van de ambten kan leiden. Dan gaan de teksten van Paulus veel meer over de innerlijke houding en de diepere motieven van vrouwen en van mannen in het ambt.

De raad Een derde invalshoek van waaruit de discussie gevoerd kan worden zie

ik in de functie die de kerkenraad tegenwoordig heeft. De ontwikkeling van het regeerambt in de gereformeerde traditie heeft in de kerkgeschiedenis een eigen historie doorgemaakt. Niet voor niets wordt regeren in de kerk niet aan een individuele leraar of oudste overgelaten; het is neergelegd bij de raad, regeren is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Zo is correctie mogelijk, zo voorkomen misstanden, zo wordt leiderschap beschermd en daardoor sterker. Het ambt heeft zulk gezag nodig, uitgewerkt naar leer en leven. De 'correctiefunctie' van de raad en daarmee de zorgvuldigheid in de besluitvorming zou nog worden vergroot als ook vrouwen met hun eigen specifieke talenten daar een inbreng in hebben. Hoe hard correctie nodig kan zijn, blijkt

'Als evenwichtige partner mag de vrouw in het huwelijk, in de maatschappij én in de kerk functioneren'

wel uit de recente schandalen in de kerk die in het nieuws zijn. Met het oog op die 'correctiefunctie' en op zorgvuldige besluitvorming zou de raad gediend zijn met meer ruimte voor vrouwen in het regeer-
ambt. Het is een bevrijding voor mannen als zij hierin dankbaar gebruik mogen maken van 'de hulpe tegen-
over hen'.

De term 'regeerambt' heeft een geheel andere lading gekregen dan dertig jaar geleden. De structuur en invulling van de ambten is erg smal, terwijl er veel meer aandacht voor de diversiteit van de taken binnen het ambt is gekomen. Ieder beseft dat bij de verschillende taken andere competenties behoren.

Getuigenis Ten slotte: er groeit een jonge generatie christenen op voor wie de

verhouding man-vrouw in gezin, werk en samenleving fundamenteel anders is dan voorheen. Ze weten niet anders dan dat vrouwen overal gelijkwaardig in participeren. In de huidige samenleving zijn gezag en regeren geslachtsongafhankelijk geworden. De door Sikkel gesignaleerde ontwikkeling van vrouwen heeft zich

voltrokken en ook christelijke mannen en vrouwen hebben die ontwikkeling doorgemaakt. Het is onlosmakelijk met hun levenscultuur verbonden. In die postmoderne maatschappij staat de christelijke gemeente voor de vraag: welk getuigenis gaat ervan uit als we in de kerk argumenten blijven hanteren voor de verhouding man-vrouw die we maatschappelijk niet onderschrijven? Is het dan niet eerlijker om te erkennen

dat onze ambtsvisie ook gedateerde aspecten bevat?

Er is alle reden om het gesprek over de plaats van de man en de vrouw in het ambt op een ontspannen en onbevengende wijze opnieuw te voeren. Christelijke vrijheid biedt ruimte om nieuwe wegen te doordenken en andere keuzes te maken dan in het verleden. Het is onze verantwoordelijkheid daar zuiver en wijs mee om te gaan. 'De groote toekomst en de vrouw' gaat over het perspectief van mannen en vrouwen samen, gelijkwaardig en vrij van beknelling.

- 1 Jaargang 88 nr. 6, 14 dec. 2012 pag. 111.
- 2 Zie voor het onverkorte artikel: <http://www.gkv.nl/informatie/discussie-m-v-in-de-kerk-vaak-niet-onbevengende/906/>

Ook u kunt meebouwen aan gereformeerde theologie

De Stichting Afbouw subsidieert de uitgave van dissertaties en andere wetenschappelijke publicaties van leerlingen van de Theologische Universiteit te Kampen (Broederweg). Sinds 1957, toen de Stichting Afbouw werd opgericht, is al bij meer dan 100 publicaties financiële steun verleend. Zie onze website voor een actueel publicatieoverzicht en overige gegevens.

Er staan nog veel meer projecten op stapel. Het benodigde geld wordt verkregen door middel van giften, schenkingen, legaten en erfstellingen. Als bestuur van de Stichting Afbouw hopen wij ook in de toekomst ons werk te kunnen voortzetten, ter bevordering van de gereformeerde theologische wetenschap. Wilt u ons daarbij helpen?

B. Kamphuis, voorzitter
P.H.R. van Houwelingen, secretaris
J.G. de Kimpe, penningmeester

Adres van de Stichting: Hoefblad 4, 8265 GM Kampen
Bankrekening: 63.18.36.934 • Website: www.stichtingafbouw.nl

STICHTING AFBOW KAMPEN

Moraal

TEKST: CAROLA SCHOUTEN, TWEDE KAMERLID VOOR DE CHRISTENUNIE ///

‘Waaruit kent u uw ellende?’ Als je op catechisatie zondag 2 mocht beantwoorden, kwam je er makkelijk van af. ‘Uit de wet van God.’ Even kort als duidelijk. Daar hoefde je geen uren op te studeren. Het doorgronden van deze woorden ging een stap verder. Maar ach, daar hoefde je je als tiener nog niet zo druk om te maken.

De afgelopen weken doorgrondde ik de woorden wat beter: ellende; de mens die geneigd is tot het kwaad; de oorzaak daarvan. In twee weken tijd kregen twee bewindspersonen een motie van wantrouwen aan de broek vanwege fraudezaken in de zorg en bij de toeslagen. Dit wangedrag komt van hoog tot laag voor en is zo wijdverbreid dat we het niet meer over incidenten kunnen hebben. Het wangedrag is destructief voor het

onderlinge vertrouwen en de solidariteit in de samenleving. Het lijkt er op dat – vrij naar Hamlet – *something is rotten in the state of Holland*. Het politieke debat spitste zich toe op de vraag of de bewindspersonen voldoende hadden gedaan om de fraude te voorkomen. Maar de werkelijke diagnose werd niet gesteld. Wij kunnen nog zo veel wetten en regels maken, als die niet langer gedragen worden door moraal, worden ze vanzelf krachteloos.

De laatste decennia moest het volk vooral verlost worden van de knellende moraal van het opgeheven vingertje. Waar vrijheid het voorland leek, was het nastreven van eigenbelang het resultaat. Met alle gevolgen van dien. Het morele tekort van onze samenleving laat zien hoe belangrijk waarden als soberheid,

matigheid, eerlijkheid, rechtvaardigheid, naastenliefde en solidariteit zijn. Het toont ook aan hoe de ondermijning van deze waarden het vertrouwen in de politiek aantast. Dit moet voldoende reden zijn om het debat over de moraal weer op te pakken.

Mijn catecheselessen bleven niet hangen in de ellende. De verlossing en dankbaarheid volgden. Hoezeer kan dit ook gelden voor een samenleving die de noodzaak van moraal weer durft te onderkennen en een politiek die dit durft te benoemen!

WWW.DEREFORMATIE.NL

Dat het onderwerp man/vrouw-kerk gevoelig ligt, moet er niet toe leiden dat we er het zwijgen toe doen. Jan Westert probeert vanuit vier invalshoeken de discussie verder te helpen: onze veranderde opvattingen over christelijk leiderschap, de interpretatie van de zogenaamde zwijgtteksten, de zorgvuldigheid van de besluitvorming in de kerkenraad (zijn ‘correctievermogen’) en ons getuigenis in de samenleving. U kunt op zijn artikel en op de andere bijdragen in dit nummer reageren via mail of Twitter; adressen vindt u in het colofon. De stelling waarop u via de website kunt reageren is:

Tot aan de zomervakantie mag u nog één, extra dik nummer van De Reformatie verwachten, dat gaat over het thema ‘Slavernij – afgeschaft of nog springlevend?’ Het verschijnt D.V. op 28 juni a.s. Het eerste nummer na de zomerstop (9 aug.) is gewijd aan het thema ‘christen-zijn op je werk’, het nummer daarna (23 aug.) aan het thema: ‘Hoe verhoudt een christen zich tot de macht die economie in onze wereld heeft, hoe blijf je vrij mens?’ 6 sept. zal het gaan over ‘Verhalen in prediking en pastoraat’. Vragen bij deze en suggesties voor andere thema’s zijn altijd welkom bij de redactie. Mail naar redactie@dereformatie.nl.

De kerk holt achter de feiten aan in de m/v-kerk discussie

Werk in uitvoering

TEKST: HARMKE Vlieg, adviseur bij KERKINGANG, fractievoorzitter van CU in Assen en lid van het deputaatschap man/vrouw in de kerk ///

En, zijn jullie er al uit? Mogen vrouwen straks alle ambten vervullen of wordt het alleen het diakenambt?

Wanneer is het rapport van het deputaatschap klaar? De afgelopen twee jaren ben ik als lid van het deputaatschap M/V in de kerk regelmatig met dit soort vragen bestookt. 'De vrouw in het ambt' is een onderwerp dat leeft.

Steeds meer wordt door kerkleden een spanning ervaren tussen de mogelijkheden voor vrouwen in het maatschappelijke leven en de in vergelijking daarmee beperkte ruimte voor vrouwen in het kerkelijke leven. Daarnaast wordt er spanning ervaren tussen 'de leer', dat wil zeggen het officiële standpunt over de geslotenheid van de ambten voor vrouwen, en 'het leven', dat wil zeggen de manier waarop vrouwen in de kerken hun gaven inzetten.

Context Kerkleden gaan in hun gezin en in de samenleving anders om met de verdeling van taken tussen mannen en vrouwen dan een of twee generaties geleden. Hun visie op die taakverdeling is ook veranderd. In deze sociaal-culturele context speelt zich de theologische discussie af over de vraag naar wat de Bijbel zegt over de vraag of vrouwen in de ambten mogen worden toegelaten. De Bijbel wordt op dit punt door christenen verschillend verstaan. Daarbij worden uiteenlopende argumenten

genoemd die betrekking hebben op de scheppingsorde, de invloed van de zondeval en verlossing door Christus, eer en schande, wat de natuur leert, de reactie van buitenstaanders en de vraag wat 'hoofd-zijn' inhoudt. Bij al

*'Uit de contacten tussen
het deputaatschap
en diverse partijen
is de urgentie van
besluitvorming gebleken'*

deze argumenten en afwegingen is dit de onderliggende theologische vraag: op welke manier zijn de Bijbelse voorschriften, gegeven in een concrete culturele situatie, van toepassing op onze huidige situatie? Een spannende vraag die

om doordenking vraagt. In opdracht van de synode heeft het deputaatschap zich de afgelopen jaren verdiept in deze ingewikkelde kwestie. In deze bijdrage loop ik niet vooruit op de publicatie van ons rapport. Ik schets slechts de context, opdracht en voortgang van ons deputaten-werk.

Achtergrond De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft in 2005 besloten een Deputaatschap 'Vrouwen in de kerk' in

te stellen. Dat moest door middel van een probleemanalyse in kaart brengen welke vragen en problemen de kerken signaleren rond het thema. Ook werd het deputaatschap gevraagd een plan van aanpak te maken om te komen tot een goed onderbouwd schriftuurlijk antwoord op de vragen die uit het onderzoek naar voren komen. Dit deputaatschap heeft aan de synode van 2008 zijn bevindingen gerapporteerd, waaronder een inhoudelijke probleemanalyse en de resultaten van een enquête. De synode heeft vervolgens besloten te kiezen voor drie sporen: (1) wetenschappelijke bezinning, (2) bezinning binnen de kerken en (3) voorbereiding van praktische besluiten op korte termijn.

Als resultaat van de wetenschappelijke bezinning door de Theologische Universiteit te Kampen is het boek van Myriam Klinker – De Klerck verschenen: *Als vrouwen het Woord doen. Over Schriftgezag, hermeneutiek en het waarom van de apostolische instructie aan vrouwen*. Uit de rapportage van deputaten blijkt dat er verlegenheid en verschil van inzicht bestaat rondom de vraag hoe de Bijbelse voorschriften over man/vrouw moeten

worden gelezen en toegepast.

Naar aanleiding van de bespreking heeft de synode van 2011 besloten opnieuw een deputaatschap in te stellen, ditmaal om te komen tot enerzijds een goede afronding van het theologische verhaal in een heldere conclusie ten aanzien van de man/vrouw kwestie, en anderzijds een zoektocht naar wat bestuurlijk gezien wijs, haalbaar en verstandig is.

Opdracht De opdracht is dat er op de synode van 2014 een antwoord gegeven kan worden op de vragen:

1. Is het op grond van de Schrift geoorloofd naast broeders ook zusters uit de gemeente te benoemen in het ambt van diaken? Welke gevolgen heeft de beantwoording van deze vraag voor de taak en de verantwoordelijkheid van de diakenen?
2. Is het op grond van de Schrift geoorloofd naast broeders ook zusters uit de gemeente te benoemen in het ambt van ouderling en van predikant?
3. Welke gezamenlijke uitspraken en afspraken zijn er, gegeven de antwoorden op de genoemde vragen nodig en/of mogelijk?

In het kader van deze opdracht is door het deputaatschap gesproken met andere deputaatschappen, zoals Deputaten Kerkelijke Eenheid, Deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken, Deputaten Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten en Deputaten Herziening Kerkorde. Het deputaatschap OOG, dat de ontwikkelingen in ons kerkverband ondersteunt, heeft bijvoorbeeld te maken met een groeiende groep vrouwelijke kerkelijk werkers die allerlei taken vervullen. Ook zijn zij nauw betrokken bij de situatie rondom kerkplantings-

Kerkleden gaan in hun gezin en in de samenleving anders om met de verdeling van taken tussen mannen en vrouwen dan een of twee generaties geleden ///

projecten als Stroom in Amsterdam, waar vrouwen deel uitmaken van het leiderschapsteam.

Uit de contacten die het deputaatschap in het afgelopen jaar heeft gehad met diverse partijen is de urgentie van besluitvorming gebleken. Het feit dat er nog geen heldere beslissingen zijn genomen, belemmert hier en daar de voortgang van het lokale gemeentewerk en in een aantal gevallen ook de samensprekingen met andere lokale gereformeerde kerken.

Open gesprek Het deputaatschap is bezig met de afronding van het rapport. In de loop van september zal het op www.gkv.nl worden gepubliceerd. Daarmee komt er voor het deputaatschap een eind aan een intensief proces, een proces waarin ruimte was en is om het niet in alles met elkaar eens te zijn. Er was onderling vertrouwen om naar elkaar te luisteren en samen te zoeken naar antwoorden. Van harte hoop ik dat

er ook binnen de kerken genoeg ruimte en vertrouwen mag zijn om onbevangen, open en eerlijk het gesprek over dit gevoelige onderwerp te kunnen voeren.

'De belangrijkste taak van de gemeente is niet om te theologiseren, maar om te dienen' In dat gesprek rond de Schrift kan niemand buiten schot blijven. Het zal erom gaan dat we ons afvragen hoe we vandaag vorm kunnen geven aan ons leven als mannen en vrouwen: hoe doen we recht aan elkaar en laten we zien wat het nieuwe samenleven in Christus inhoudt? We hebben elkaar als mannen en vrouwen nodig om het juiste spoor te vinden.

Tot slot, de m/v-discussie is heel belangrijk, maar wel van secundair belang. De belangrijkste taak van de gemeente is niet om te theologiseren, maar om te dienen. Jezus kwam om te dienen. Als zijn broers en zussen mogen we Hem daarin navolgen. En dat gebeurt nu al in vele verbanden en op vele manieren door mannen en vrouwen!

Man en vrouw, samen beeld van God

TEKST: BAS LUITEN, PREDIKANT TE AMERSFOORT – DE HORSTEN EN HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

In maart van dit jaar promoveerde Almatine Leene aan de Universiteit van Stellenbosch tot doctor in de theologie met het proefschrift *Triniteit, antropologie en ecclesiologie. Een kritisch onderzoek naar implicaties van de godsleer voor de positie van mannen en vrouwen in de kerk*. Het is een boek dat aan het denken zet.

De triniteitsleer, waarin beleden wordt dat God drie-enig is, mag zich al enige jaren verheugen in een nieuwe golf van belangstelling. G. van den Brink waarschuwde echter tien jaar geleden al dat die belangstelling niet altijd gericht is op de Triniteit zelf maar op de mogelijke consequenties daarvan bijvoorbeeld voor het genderdebat in de theologie. Hij wees daarbij op het risico dat men in de triniteitsleer een rechtvaardiging zoekt voor de eigen favoriete zaak.¹ Dus was ik op mijn hoede toen ik aan dit proefschrift begon, omdat het begint bij de triniteit en eindigt bij de vrouw in het ambt.

Ook heb ik heel wat rapporten over man, vrouw en ambt meegemaakt waarin bekende Bijbelse teksten nog eens gemasseerd worden, net zo lang totdat de boodschap ervan toch ruimte geeft aan eigentijdse denkbeelden. Ik verwacht niets van een dergelijke verkeerde volgorde van denken.

Des te verrassender was het om deze studie te lezen. De kracht ervan ligt in exegese, waaraan vele eeuwen dogmatiek wordt getoetst. De auteur laat zien hoe heersende denkbeelden toch niet steekhoudend zijn.

Geschiedenis Leene brengt overzichtelijk in beeld hoe verschillend over Triniteit gedacht is en wordt. De

Westerse kerk is beïnvloed door Augustinus, die God vooral als Eén dacht, zonder de Drie uit het oog te verliezen. Daar had hij reden voor in zijn strijd tegen Arius, die alleen de Vader als God beleed en de Zoon en de Geest als door Hem geschapen. In de Oosterse kerk

werd vooral vanuit Drie gedacht, zonder dat daarbij de Eenheid uit het oog werd verloren. Iets preciezer geformuleerd: in het Oosten zag men het wezen van God niet in drie afzonderlijke Personen, maar in de relaties tussen Hen, waardoor Zij Eén zijn. Een belangrijke vraag hierbij is of de drie Personen relatie zijn

of relatie hebben. Hoe kunnen Ze zichzelf en Eén zijn zonder dat de relatie te overheersend of secundair wordt? Sleutelwoord is *perichorese*, in de dogmatiek een bekend begrip om aan te duiden dat Vader, Zoon en heilige Geest van elkaar doortrokken zijn zonder in elkaar op te gaan. Een volgend punt is dat God niet alleen zo is (naar binnen toe) maar ook zo doet en zich daarin bekendmaakt (naar buiten toe). Dit alles in volkomen liefde en wederzijdse onderdanigheid. Theologisch gaat dat vrij diep allemaal, gecompliceerder dan ik hier kan weer geven. De vraag is bovendien of de Vader alleen zo heet of ook vader is, en of de Zoon alleen zo heet of ook echt kind is. Maar dat is te menselijk gedacht, God is geen mens dus ook geen man of vader. Kunnen we Hem dan net zo goed Moeder en Dochter noemen, als het geslacht niet uitmaakt? Leene vindt van niet. We moeten ons houden aan hoe God zich noemt. Ook toen Jezus op aarde werd geboren, was zijn mannelijkheid niet essentieel; het ging erom dat Hij mens werd. Het gaat dus veel te ver om vanuit mannelijk en vrouwelijk over God te

*'God is niet naar
ons beeld geschapen,
maar mensen zijn
naar het beeld van
God geschapen'*

fantaseren. God is niet naar ons beeld geschapen, maar andersom, mensen zijn naar het beeld van God geschapen. Met een paar rake opmerkingen snijdt Leene de pas af aan menselijke benaderingen van God die vooral psychologisch en filosofisch zijn.

Beeld Uiteraard heeft dit alles te maken met het beeld van God waarnaar wij geschapen zijn. Centrale vraag is: dragen wij nu vooral het beeld van de Eén of van de Drie? Als het accent ligt op de Eén, gaat het vaak over de Vader, met als gevolg dat vooral de man met zijn mannelijke ratio als beelddrager wordt gezien. De vrouw werd door de eeuwen heen heel wat lager neergezet. Zij werd vooral lichamelijk getypeerd en daarom niet als Gods beeld want God is niet lichamelijk. Het is verbijsterend om te lezen hoe laatdunkend er over de vrouw is gesproken. Ook kan bij het accent op de Eén gezien worden op Jezus Christus, dan lijkt het nog vanzelfsprekender dat Hij als man door mannen wordt gerepresenteerd.

Leene rekent met deze benaderingen af. De mens is naar het beeld van God mannelijk én vrouwelijk gemaakt, dat is niet te scheiden. Ook de vrouw wordt 'adam' genoemd. Vervolgens is Christus niet Eén, want in Hem is de drie-enige God. Leene gaat uit van Eén én Drie. Maar hoe kunnen man en vrouw dan met z'n tweeën Gods beeld dragen? Volgens Leene gaat het niet om getallen, maar ligt de essentie van het beelddragen in de relaties van de mens naar God toe en onderling. Daarom spreekt ze liever van *imago Trinitatis* dan van *imago Dei*. Van daaruit komt ze tot een belangwekkende waarneming.

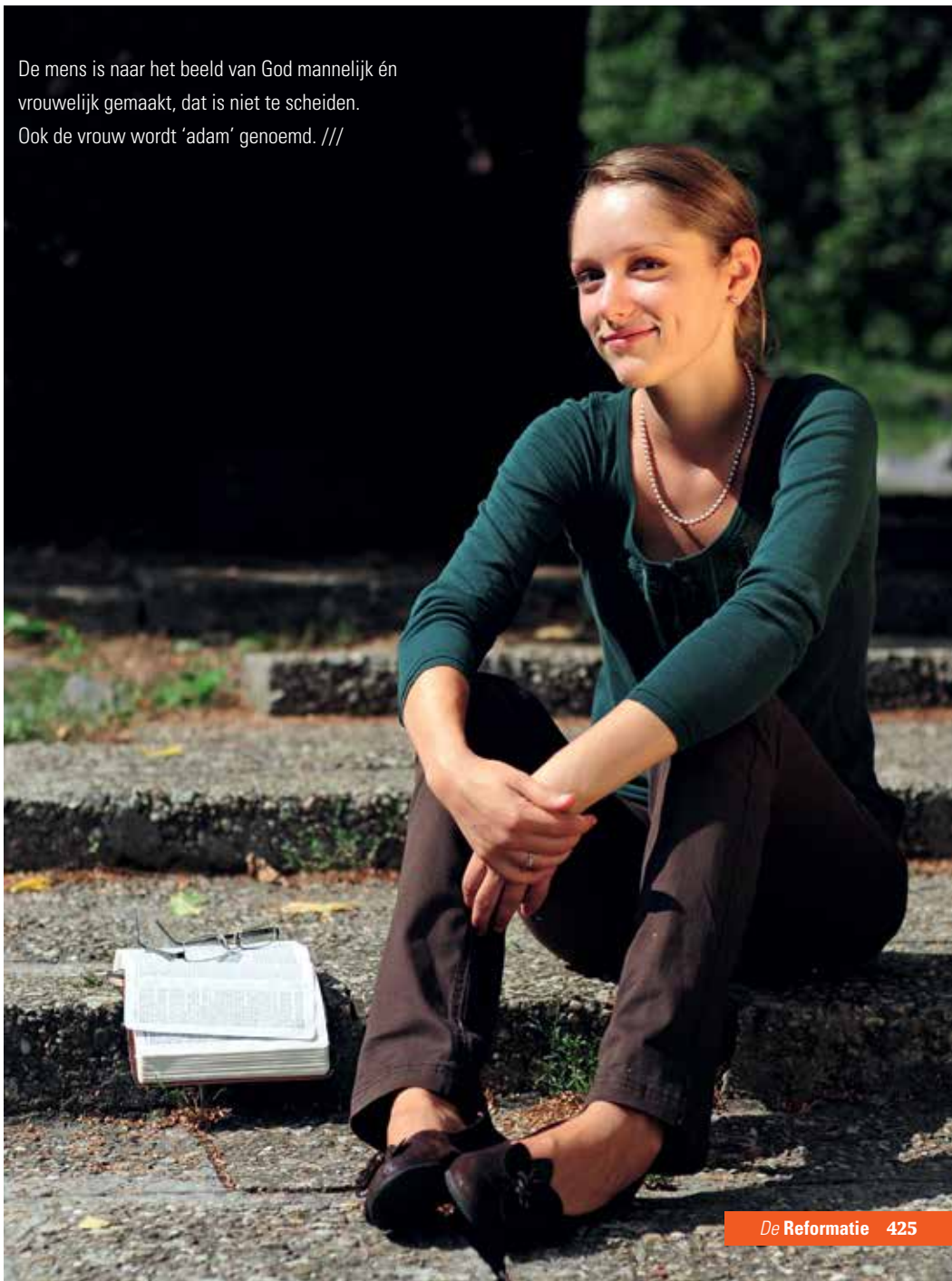
Scheppingsorde De man werd als eerste geschapen, dat staat algemeen bekend als

de scheppingsorde. Sommigen zien daar een rangorde in. Wij gaan meestal zover niet maar benoemen dit toch wel als een door God gewilde volgorde. Leene bestrijdt beide. Zij stelt de vraag waarom de man als eerste werd geschapen. Was dat om de eerste te zijn of om het mogelijk te maken dat de vrouw uit hem werd genomen? Een verrassende benadering! En het antwoord lijkt vanuit God bezien niet moeilijk: de Vader was niet eerder dan de Zoon en de

Geest, wel leven Zij in een allesomvattende relatie. Daarin dienen we de essentie te zoeken van het beeld van God. De mens is mannelijk en vrouwelijk geschapen, in een diepe eenheid waarin man en vrouw van elkaar doortrokken zijn zonder in elkaar op te gaan.

Als dit waar is, kantelt er nogal wat in ons gereformeerde denken. Het voorop gaan van de man en het volgen van de vrouw zit diep tussen onze gelovige

De mens is naar het beeld van God mannelijk én vrouwelijk gemaakt, dat is niet te scheiden. Ook de vrouw wordt 'adam' genoemd. ///

oren. Maar als dat niet de essentie is, als het niet om 'volgorde' gaat maar om 'samen één in alles', is dat het einde van de scheppingsorde zoals wij die hebben opgevat.

Dan is dit ook het einde van benaderingen als 'man en vrouw zijn wel gelijkwaardig maar niet gelijk in functie'. Want dan gaat het erom dan ze hun ene roeping, het dragen van Gods beeld, alleen maar samen kunnen uitvoeren zonder een verdeling van levensterreinen.

Hierin klopt het hart van deze studie. Het lijkt me een helder uitgangspunt dat ons verder kan brengen.

Hoofd Vervolgens gaat het over hoofd en gezag. De man is het hoofd van de vrouw zoals Christus het hoofd is van de man en God het hoofd is van Christus (1 Kor. 11).

Wie Christus zegt, heeft het over de mensgeworden Zoon, dus over de situatie na de zondeval. Ten onrechte wordt het hoofd zijn van de man soms ingelezen in de zogenaamde scheppingsorde. De vraag is dan wat 'hoofd' betekent. Wordt dit terecht gekoppeld aan gezag en onderworpenheid, van nature, zonder eigen keus, alleen omdat je man of vrouw bent? Nee, want zo is God niet het hoofd van Christus. Van nature is de Zoon wel aan de Vader onderworpen, maar dat is in wederkerige dienstbaarheid. En als Christus heeft Hij zich vrijwillig onderworpen aan het plan van de drie-enige God. Zo blijft er van 'hoofd met eenzijdig gezag' weinig over. Leene wijst erop dat het Griekse woord dat wij met 'hoofd' vertalen ook 'begin, oorsprong' kan betekenen. Dat werpt een ander licht op die passage uit 1 Kor.

11. Het zou vooral gaan om de harmonieuze eenheid waarin de een niet zonder de ander kan.

Is dit waar? Ik denk dat Leene tenminste een punt heeft. Dat wij 'hoofd' inkleu-

ren met 'gezag', komt

dat niet doordat de man alsmaar 'voorop' ging?

Hier heb ik ook wel vragen.

Ik kan niet in de Bijbel

lezen dat er in God wederzijdse onderworpenheid is.

Leene beroept zich daarvoor op 1 Kor. 15:27-28. Maar dat de Zoon zich aan het einde van de tijd zal onderwerpen

aan Hem die alles aan Hem onderworpen heeft is a. toekomst en b. gezien vanuit het perspectief van de vrijwillige onderwerping als knecht die dan zijn taak heeft volbracht. Is die gedachte aan wederzijdse onderwerping in God toch niet ontstaan uit projectie?²²

En als het gaat over de vrijwillige onderwerping van Christus aan het plan van God: is het niet van belang hierbij Gods raadsbesluit in beeld te brengen, waarnaar Hij handelt in alle dingen? Juist in het 'beraad' klinkt het meervoud van de Drie en komt tot uiting dat ook de Zoon tot dit plan besloot voordat Hij naar de aarde kwam.

Gemeente Dit alles werkt door wanneer de Schrift zegt dat Christus het hoofd van zijn gemeente is. Leene laat zien hoe de leer van de kerk vanuit de Reformatie sterk christologisch is. Dat is wel terecht, maar werd eenzijdig vormgegeven vanuit de Eén, terwijl in Christus de Drie aanwezig zijn. Mensen hebben gedacht dat ze in het ambt Christus moesten representeren, wat dan enkel door mannen dient te gebeuren omdat Hij een man is en de eenheid vertegenwoordigt.

Maar wanneer de gemeente geroepen is zelf het beeld van de Drie-enige te dragen, ontstaat een andere situatie. Leene bestrijdt dat Christus gerepresenteerd moet worden, om de eenvoudige reden dat Hij aanwezig is door zijn Woord en Geest. Dat kan blijken in alle bedieningen. Mannen en vrouwen zijn geroepen daarin alles samen doen, want mannelijk en vrouwelijk horen bij elkaar. Met name ook in het leidinggeven is het vrouwelijke net zo nodig als het mannelijke.

Door de eenzijdige benadering vanuit Christus is volgens Leene onder ons te weinig aandacht geweest voor de heilige Geest en voor zijn gaven aan man en vrouw. Dat is terug te vinden in de geordineerde bedieningen, die meer hiërarchisch zijn dan dat ze wortelen in de bediening van alle gelovigen. Ter illustratie geeft zij een citaat van C. Trimp uit diens *Ministerium*, waaruit volgens haar blijkt dat Trimp in zijn definitie van ambt meer de dienaar ziet dan het volk. Leene schrijft: 'Trimp lijkt bij het Oude Testament te blijven hangen, waardoor de christologie en de pneumatologie geen enkele invloed hebben op zijn definitie van de bediening' (pag. 253). Volgens mij slaat Leene hier de plank mis. Dit citaat betreft een aspect van het ambt, namelijk de legitimatie. Als iemand ons heeft onderwezen over Christus en de Geest met betrekking tot het ambt is dat C. Trimp! Een ander citaat uit zijn genoemde boek: 'Daarom kan het ministerium niet in mindering komen op het priesterschap van de gelovigen en wordt het evenmin daardoor overbodig gemaakt. Het is een apart geschenk van Christus, dat onmisbaar is in de opbouw van de gemeente. Zó wil Christus in zijn genade regeren over zijn volk. Deze genade is niet het monopolie van het ambt en evenmin de negatie

van het ambt. Wij staan hier voor de eigen aard van het werk van de heilige Geest, die de Geest van Christus is. Hij schenkt aan de gemeente de charismata, maar Hij doet deze charismata niet concurreren met het Woord van Christus, dat in de gemeente bediend wil zijn.³ Volgens Trimp is het 'typische van het ambt' dat het charisma wordt opgemerkt en erkend door de gemeente en zo in de weg van wettige roeping wordt ingezet.⁴ Trimp verzette zich daarmee tegen een ambtsgedachte waarin het ambt werd uitgetild boven de gemeente om Christus te representeren.⁵ Leene zou zich hierin op Trimp kunnen beroepen!

Gezag Leene schrijft klip en klaar over hiërarchie en gezag: zo is de verhouding niet in de Triniteit en dus zou ook het dragen van zijn beeld zo niet moeten zijn! Dit is de rode draad in haar proefschrift. Met name de huwelijksrelatie zou als *imago Trinitatis* geen gezagsverhouding moeten kennen. Relatie, niet gezag, ligt in het wezen van de mens. Alle gezag is aan God. Het ligt in zijn Woord en de Geest. Het gezag van de geordineerde bediening ligt in de aanstelling, in de nieuwe relatie met de gemeente. Nooit is gezag gekoppeld aan de mens, dus ook niet aan mannelijk of vrouwelijk. Die twee zijn één en alleen zo kan de mens het beeld van God vertonen. Dit is duidelijk, al kan ik niet begrijpen hoe een aanstelling wel gezaghebbend kan zijn en de aangestelde persoon niet. Dat lijkt me nog een hinken op twee gedachten. Martin Bucer, die naast Calvijn in zijn ambtsleer veel voor de kerken van de Reformatie betekend heeft, ging

een stap verder. Hij zag het gezag van de ambtsdragers niet gelegen in hun persoon, ook niet in hun aanstelling, maar enkel en alleen in het Woord van God dat zij bedienen. Met als consequentie

*'Met name ook in
het leidinggeven
is het vrouwelijke
net zo nodig als het
mannelijke'*

dat ieder gemeentelid met evenveel gezag kan spreken, als hij of zij spreekt vanuit de Schrift. Het verschil ligt meestal alleen in de ervaring en de kennis. Bij Bucer vinden we een volledige correlatie tussen ambt en charisma, zoals W. van 't Spijker heeft aangetoond.⁶ C. Trimp sloot zich daarbij aan.⁷ Het lijkt me belangrijk te signaleren dat ook dit meekomt in het gedachtegoed van de Reformatie. Mijn vraag is waarom Leene niet zo ver wil gaan als Bucer. Volgens mij zou het consequent zijn om dat wel te doen.

Uitdaging Dit is de grote lijn. In het verlengde hiervan geeft Leene haar exegese van de gangbare teksten inzake vrouw en ambt, maar daarover is zij relatief kort. Het blijven ongemakkelijke teksten, maar de spanning lijkt er wat af nu ze in het grotere kader staan van de *imago Trinitatis*. Wat niet wegneemt dat dit proefschrift ons een denkkader biedt dat uitdagend is ten opzichte van heel wat gangbare meningen. Leene gaat de discussie niet uit de weg, zij laat de verschillen zien en toetst de argumentatie. Graag sluit ik af met een hartelijke felicitatie aan Almatine Leene vanwege dit bereikte resultaat, waarvan zij zelf alle eer aan God geeft. Ik hoop van harte dat velen haar boek zullen lezen en hierdoor een impuls krijgen om opnieuw na te denken over de belangrijkste roeping die mensen samen hebben. In ieder geval is dit een fundamentele studie waar niemand omheen kan die nog iets

over man, vrouw, ambt en gemeente wil zeggen. Intussen werkt zij aan een populaire uitgave hiervan, die hopelijk dit najaar verschijnt.

N.a.v. Almatine Leene, *Triniteit, antropologie en ecclesiologie. Een kritisch onderzoek naar implicaties van de godsleer voor de positie van mannen en vrouwen in de kerk*. Amsterdam (Buiten & Schipperheijn), 2013. 320 pagina's € 27,50.

- 1 G. van den Brink, *De hedendaagse renaissance van de triniteitsleer. Een oriënterend overzicht*, in *Theologia Reformata* 2003 blz. 237.
- 2 Terzijde merk ik op, dat Leene zo citeert dat soms onduidelijk is wat zij als haar eigen mening bedoelt. Zo komt de wederzijdse onderworpenheid eerst in een citaat naar voren (90), daarna lijkt ze het ook zelf te bedoelen (95, 118), maar pas later in een terugblik blijkt het inderdaad ook haar eigen standpunt te zijn (208).
- 3 C. Trimp, *Ministerium. Een introductie in de reformatische leer van het ambt*. De Vuurbaak, Groningen 1982, blz. 93.
- 4 C. Trimp, *Zorgen voor de gemeente*, Kampen 1982, blz. 51.
- 5 C. Trimp, *Ministerium*, blz. 112, 164.
- 6 W. van 't Spijker, *De ambten bij Martin Bucer*, Kok Kampen, 1970, blz. 275, 437 e.v.
- 7 C. Trimp, *Ministerium*, blz. 93: de 'macht' van de ambtsdrager is uitsluitend gelegen in de macht van het Woord van Christus en dat is het Woord dat aan heel de gemeente is toevertrouwd.

Vol verwachting naar de kerk

TEKST: WOUTER VAN VEELEN, PREDIKANT TE LOENEN-ABCOUDE ///

'De kerkdienst die ik vanochtend meemaakte, laat me niet los. Niet, omdat hij niet zo goed was. Dat was hij nu juist helemaal niet. De kerk was slecht bezet. De organist speelde koud. Er werd langzaam gezongen. De preek was goed orthodox, maar vervelend. (...) Zij deed me denken aan een modelkamer. Elke stoel stond op zijn plek en elk schilderijtje hing recht. Ik wist precies wat er komen zou: nu dit nog en nu dat nog en nu zegt hij amen en hij deed het inderdaad. Of de gemeente luisterde, weet ik niet. Er waren in elk geval geen slapers. Bij het uitgaan hoorde ik een oud vrouwtje zeggen: 'Een ernstig woord!' Dat was het, maar volstrekt tijdloos en zonder een enkele verrassing.'¹

Crisisloze prediking Bovenstaand citaat komt uit de pen van de hervormde predikant Jan Buskes (1899-1980). Ik kwam het tegen in een artikel waarin Buskes stevige kritiek levert op zijn collega-predikers. Buskes signaleert in de naoorlogse tijd een crisisloze prediking: ernstig, Bijbelvast, maar weinig verrassend en nauwelijks betrokken op het leven. De doorwrochte preken gaan over de hoofden van het kerkvolk heen.

Maar Buskes steekt ook de hand in eigen boezem. Doe ik het dan beter, vraagt hij zich af. Gebeurt er tijdens mijn preken dan wél iets? Bovendien is het te gemakkelijk om de predikers de zwartepiet toe te spelen. Hebben de hoorders ook geen boter op het hoofd?

Wordt er eigenlijk nog wel geluisterd? Verwachten we dat God ons, letterlijk, aanspreekt tijdens de dienst? De crisis in de prediking is ons allen aan te rekenen, stelt Buskes.

'Niemand verwacht

dat er werkelijk iets

zal gebeuren tijdens

de preek. En daarom

gebeurt er niets'

Verwachting Het probleem is dat men, predikers én hoorders, zonder enige verwachting samenkomt. Niemand verwacht dat er werkelijk iets zal gebeuren tijdens de preek. En daarom gebeurt er niets.

Dat zou ons ook helemaal niet uitkomen. De stilzwijgende veronderstelling van predikanten is dat niemand de smalle weg zal gaan die zij 's zondags prediken. 'Ons dominé's zou de schrik om het hart slaan, indien onze hoorders ons en zichzelf van Maandag tot Zaterdag hielden aan wat

wij op zondag prediken'². Op hun beurt verwachten de kerkgangers van de voorganger dat hij een mooie preek houdt. Dat natuurlijk wel. Maar de preek mag niet al te prikkelend zijn. En zeker niet choqueren. De predikers passen zich gelukkig braaf aan hun publiek aan. We zeggen nog wel tegen elkaar dat we naar de kerk gaan om God te ontmoeten, maar dat is nou juist niet wat er gebeurt (vgl. Ez. 33:30-32).

Geen prietpraat Er valt vast heel wat op de analyse van Buskes af te dingen. Bij mij riep het de vraag op of het tegenwoordig anders is. Sta jij 's zondags op met het verlangen om Gods stem te horen? En verwacht je dan ook dat je daadwerkelijk aangesproken wordt? Hoe luister je naar een preek? Waarom luisteren we eigenlijk naar een preek? Paulus geeft daar een overbekend ant-

Kerkgangers verwachten van de voorganger dat hij een mooie preek houdt. Dat natuurlijk wel. Maar de preek mag niet al te prikkelend zijn. En zeker niet choqueren. ///

woord op: 'Het geloof is uit het horen' (Rom. 10:17).

Paulus bespreekt in dit gedeelte de vraag hoe mensen tot geloof komen. Zijn antwoord is: door te luisteren. Zo kom je tot de ontdekking van je leven: door God aan het woord te laten en echt te luisteren naar wat Hij je te zeggen heeft. Uit jezelf ga je kronkelpaden, maar God helpt ons op de rechte weg (Hos. 14:10). Daarmee is deze tekst allereerst een waarschuwing voor predikers: het evangelie moet dus écht verkondigd worden! Geen prietpraat op de kansel! En tegelijk is het een oproep aan de hoorders: er moet dan ook écht geluisterd worden.

Knap lastig in een tijd waarin mensen het liefst zichzelf aan het woord laten,

bijvoorbeeld via Twitter en Facebook.

Maar dit is wel dé reden waarom we

naar de kerk gaan: om naar

God te luisteren. Om te

horen. Om God eerst maar

eens zijn zegje te laten doen

en Hem uit te laten spreken:

'Ik wil aandachtig luist'eren

naar zijn stem' (Ps. 27:3,

berijmd). Daarna kom jij wel

met je antwoord. Nee, niet

met je ongezouten mening.

Maar met lofprijzing en

aanbidding. Naar een preek luisteren is pure overgave: 'Spreek Heer, uw knecht hoort. Als dit ons verlangen is, met welke houding luisteren we dan naar een preek?

Biddend luisteren Luisteren begint thuis. Hoe sta je op zondagochtend op? Neem je de tijd om te bidden voor

de verkondiging? Bid dan voor jezelf.

Dat Gods Woord voor jou open gaat.

Dat de heilige Geest je hart vervult. Bid

om ontvankelijkheid en nederigheid.

Bid ook voor de predikant die voor de

onmogelijke taak staat om een aanspre-

kende preek te houden voor de hele

gemeente, maar gelukkig niet in eigen

kracht. En bid voor de gemeente en de

wereldwijde kerk. Bid dat de Woordver-

kondiging wereldwijd vrucht draagt.

Hoe luister je vervolgens? Dank God

allereerst voor de mogelijkheid om naar

een preek te luisteren. Veel christenen

moeten het stellen zonder Bijbel, zon-

der gemeente, zonder voorganger, zon-

der godsdienstvrijheid. Verwonder je

dat Gods Woord geopend, uitgelegd en

toegepast wordt. Vraag de Geest vervol-

gens om de ogen van je hart te openen.

Merk je dat de preek vragen oproept?

Of erger je je aan de predikant? Houd

TEKST: JANNEKE BURGER-NIEMEIJER, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

het niet voor jezelf, maar breng het bij God. Vraag of Hij ondanks je ergernis jouw geestelijke honger wil stillen.

Geloofsgesprek Na de preek volgt vaak een amenlied. Zo hoort het. De preek nabespreking is voor straks. Eerst gaan we zingen. Want God heeft zijn woorden vol liefde en waarheid gesproken. Prijs Hem! 'U zal ik loven, trouwe HEER, ik kreeg van U het leven weer' (Psalm 30:1, berijmd). Na de dienst is het goed om na te praten over wat je gehoord hebt. Oefen jezelf in het geloofsgesprek. Tip: breng het gesprek op gang door eerst zelf te getuigen van wat je heeft geraakt. Dan geef je de ander de ruimte om daarop te reageren. Vergeet de Heer niet te danken voor wat Hij je aangereikt heeft. Ik houd een pleidooi voor biddend luisteren. Wat zou het mooi zijn als we na afloop van de dienst niet meer bespreken hoe de predikant het gedaan heeft; daar valt altijd wel wat op aan te merken. Maar laten we met elkaar delen wat God ons te zeggen had. Zelfs de beste predikant heeft wel eens zijn dag niet. Bovendien heeft niet iedereen de gave van spreken ontvangen. Het getuigt van leven uit genade als we onze voorgangers daar niet op afrekenen. Maar God heeft – God dank – nooit een slechte dag. En de Geest kan heus wel uit de voeten met een in onze ogen minder geslaagde preek. Gaan wij in gespannen verwachting naar de kerk? Omdat God daar spreekt? Dan is het altijd raak. En daar ga je van zingen.

1 J.J. Buskes jr., *Overpeinzingen van een grote-stads-dominé*. Boekencentrum, 1949, pag. 7

2 Idem, pag. 9.

Het gebeurt me ongeveer twee keer per jaar dat ik een non-fictie boek door het hele huis met me meedraag omdat ik er telkens weer in wil lezen. Het overkwam me laatst met *Vrouw zoekt God* van Lauren Winner. Wat een boek, wat een leven, wat een vrouw!

Lauren groeit op in een gezin waar resten van de christelijke en Joodse religie aanwezig zijn, maar vervaagd. In haar tiener tijd besluit ze orthodox Joods te worden. In haar studententijd besluit ze zich te laten dopen en treedt toe tot een Episcopale kerk. In die zinnen liggen de biografische gegevens van haar boek besloten. Wat volgt zijn een negental hoofdstukken die het kerkelijk jaar volgen en vertellen over haar leven, haar geloof, haar zijn. Dat doet Lauren in prachtige taal; soms verstild, soms humoristisch, maar altijd meeslepend. Boeiend zijn de typisch Joodse rituelen, maaltijden en feesten die ze beschrijft. De passie van deze feesten, die ze mist als ze christen is geworden. Prachtig is ook hoe ze christelijke rituelen, bijvoorbeeld rond eucharistie en gebed, als houvast beschrijft.

Lauren is een vrouw die met veel vaart leeft, schrijft en gelooft. Al haar relaties beschrijft ze met humor en het is buitengewoon boeiend en grappig om dat te lezen. En het raakt me hoe Lauren haar hart en leven deelt met God en hoe concreet en zintuiglijk ze het leven met Hem beschrijft.

Loofhuttenfeest is een van de dingen die ik opgaf voor Jezus. Ik gaf Poerim op, waar ik dol op ben, en kashrut, waar ik dol op ben, en challah in honing dopen op Nieuwjaar, waar ik dol op ben. Allemaal omdat een uiterst vastbesloten timmerman uit Nazaret me het hof heeft gemaakt. Mensen vragen me soms of ik het jodendom mis. Ja, natuurlijk mis ik het. Ik mis het poerimfeest, challah, en de manier waarop de spijswetten elk stukje eten heiligen. En ik mis bovenal het zitten in een sukkah. (pag. 21).

N.a.v. Lauren Winner, *Vrouw zoekt God*. Utrecht (uitgeverij Kok), 2012.

352 pagina's, € 19,95.

Heeft u ook een recent verschenen boek gelezen dat u onder de aandacht wilt brengen? Mail uw boekentip naar redactie@dereformatie.nl

Eleos Dichtbij

**Professionele
hulp binnen
handbereik**

Wij helpen je verder

Eleos Dichtbij verleent professionele hulpverlening vanuit een christelijk perspectief. We werken met kleinschalige, betrokken teams. Voor kinderen, jongeren en volwassenen. Zo is onze zorg altijd dichtbij.

Meer weten of aanmelden?

T: 088-892 08 92

www.eleosdichtbij.nl

Hoe kunnen we je helpen?

- Preventieve cursussen
- Opvoed- en gezinshulp
- Psychologische hulp
- Woonbegeleiding
- Arbeidstraining
- Dagbesteding
- Workshops en advies

Eleos Dichtbij is een onderdeel van Eleos.

“Laat me u vertellen hoe ik tot geloof kwam”

Yasamin, Iran

www.transworldradio.nl/getuigenissen
of nodig ons uit voor een presentatie

T (0342) 47 84 32 IBAN NL75 INGB 00 0077 2342

trans world radio

laat het Evangelie overal horen

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat daar bij hoort, zoals catechese-lokalen, doopvonten, kanselbijbels en orgels. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

Dat ben Ik

'IK SCHENK GENADE AAN WIE IK GENADE WIL SCHENKEN, EN IK BEN BARMHARTIG VOOR WIE IK BARMHARTIG WIL ZIJN'

Exodus 33:19b

God geeft zijn genade aan wie Hij die wil geven. Hij is barmhartig voor wie Hij barmhartig wil zijn. Dat klinkt een beetje als: 'Ik maak zelf uit wie daarvan profiteren mag; daar heb jij niets mee te maken.' God neemt die vrijheid en niemand kan daar iets aan veranderen. Dat zal waar zijn, maar het roept een ongemakkelijk gevoel op. Maakt het dan voor God helemaal niets uit wie Hij voor zich heeft? Riekt dit niet naar willekeur?

Eerder in Exodus heeft God een uitspraak gedaan die sterk op de bovenstaande lijkt: 'Ik ben die Ik ben.' Dat was zijn antwoord op Mozes' vraag naar Gods naam (Ex. 3:14). Het was tegelijk een toelichting op de naam Jahwe (de HEER). 'Wat Ik ben,' zo wilde God kennelijk zeggen, 'dat ben Ik helemaal. Dat zal Ik ook blijven, want zo heet Ik. Daar kun je absoluut op aan.' Maar wat is God dan? De uitspraak 'Ik ben die Ik ben' laat dat eigenlijk in het midden. God vult het echter direct voor Mozes in: Hij is de God van Abraham, Isaak en Jakob (Ex. 3:15). Omdat Hij dat is, kan Hij de ellende van zijn volk in Egypte niet langer aanzien. Hij zal het bevrijden en brengen naar een land dat overvloedt van melk en honing (Ex. 3:16-17). Dat had Hij namelijk aan de aartsvaders beloofd. Hij is wat Hij is en dus doet Hij wat Hij zegt.

De farao en de Egyptenaren moeten tot hun schade erkennen wat Gods naam betekent (Ex. 7:5,17; 8:18; 14:4,18). Ook de Israëlieten ervaren wat het voor hen wil zeggen dat God 'Ik ben die Ik ben' heet. Voor hen wordt het: 'Jullie God, die jullie uit Egypte bevrijd heeft' (zie o.a. Ex. 6:7; 20:2).

Die bevrijding voltrok Hij om in hun midden zijn intrek te nemen (Ex. 29:46). God heeft dat laatste nog niet gezegd, of de Israëlieten maken het zelf onmogelijk. Zij buigen liever voor een gouden kalf dan voor een God die vrij is, maar op wie je toch altijd aan kunt. Ternaauwernood weet Mozes te voorkomen dat God hen vernietigt. Hij krijgt Hem zelfs zo ver dat Hij weer hoogstpersoonlijk met hen mee trekt naar Kanaän (Ex 33:14-18). Op dat moment vult God zijn naam verder in. 'Ik ben die Ik ben' gaat klinken als 'Ik ben genadig voor wie Ik genadig ben en barmhartig voor wie Ik barmhartig ben.' Dat is de basis voor het voortbestaan van Israël en de uitvoering van Gods plannen.

Als God genade geeft en zich ontfermt, doet Hij dat met hart en ziel. Daar kun je een geschiedenis van eeuwen en zelfs een eeuwigheid op bouwen. Zeg nou zelf: klinkt dat als willekeur?

*Hij is wat Hij is en
dus doet Hij wat Hij zegt*

Back to the basics

TEKST: HELEEN SYTSMA - VAN LOO, NEERLANDICUS EN EINDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Het afgelopen seizoen heb ik catechisatie gegeven aan een groep 14- en 15-jarigen die zo divers van samenstelling was qua niveau, ontwikkeling en motivatie als je je maar kunt voorstellen. Met hen mocht ik door de Apostolische Geloofsbelijdenis heen (HC Zondag 8 t/m 24) en ik heb er veel van geleerd. Zij ook, hoop ik.

De methode die in onze gemeente gebruikt wordt, behandelt in de eerste drie catechesejaren de hele catechismus. Mijns inziens inhoudelijk bruikbare stof om op die leeftijd mee aan het werk te gaan, maar er moet een enorme vertaalslag gemaakt worden naar de leefwereld van de jongeren. Dat vraagt om geschikt materiaal, veel inzet en een goede voorbereiding. Ik merkte dat ik die vertaalslag goed kon maken als er beeldmateriaal voorhanden was dat de stof dichterbij bracht; soms in de vorm van filmpjes en dergelijke, maar dat vind ik vaak een vrij passieve vorm van overdracht, een andere keer in de vorm van voorbeelden-met-een-plaatje aan de hand waarvan ik uit kon leggen wat er in de catechismus staat. Een plaatje bij een praatje dus, zoals de Heer Jezus het ook vaak deed in zijn onderwijs in de tijd dat Hij op aarde was. Soms was dat een plaatje om naar te kijken, bijvoorbeeld toen Hij kinderen omarmde (Marc. 9), maar soms een 'plaatje' om naar te luisteren, in de gelijkenissen die Hij vertelde.

Beelden Beelden die de inhoud van het Apostolicum kunnen verduidelijken

zijn bijvoorbeeld voor de drie-eenheid van Vader, Zoon en heilige Geest (Zondag 9) het beeld van de Nederlandse driekleur: één vlag, opgebouwd uit drie onderscheiden banen; of, een iets lastigere, het beeld van een muziekstuk dat ontstaat in het hoofd van de componist, bestaat op papier als bladmuziek en wordt uitgevoerd door een orkest of musicus. Ook het beeld van de drie fasen van water: vast, vloeibaar en gasvormig, is wel bekend. Stuk voor stuk

zijn het beelden waar wat aan mankeert als je ze toepast op de drie-eenheid, maar dat heeft op zich dan weer als nuttig neveneffect dat je daarmee kunt aangeven dat we dat concept als mensen nooit volledig kunnen bevatten.

Een beeld waarmee je het werk van de heilige Geest (Zondag 20) goed kunt verduidelijken is dat van een kerktoeren die 's nachts door een schijnwerper verlicht wordt. Het gaat om de toren, niemand komt om de schijnwerper te bekijken, maar de schijnwerper zorgt er wel voor dat die toren mooi zichtbaar wordt. Zo zet de heilige Geest als het ware Jezus in de

schijnwerpers – het draait in het geloof altijd om Hem, de Geest helpt ons om Hem te zien, zonder de Geest kunnen we Hem niet eens zien.

Het beeld van de vogelkooi (zie kader) ontlokte een meisje in mijn groep de verzuchting: 'Wow, maar zo is het well!' Of het ook binnenkwam op die manier!

Thematisch Ik heb bij de voorbereiding van de lessen af en toe dankbaar gebruik gemaakt van materiaal dat door de kerk van Winsum beschikbaar is gesteld via internet¹; de voorbeelden uit de vorige paragraaf zijn daaraan ontleend.

Onlangs verscheen bij uitgeverij Buijten & Schipperheijn een boek waarin ik een aantal van die (voor)beelden opnieuw tegenkwam. Niet zo heel verrassend,

want het is geschreven door de voormalige predikant van De Poort/Winsum, ds. Jasper Klapwijk, inmiddels predikant te 's-Gravenhage-Centrum/Scheveningen. Hij is onder andere bekend van *Het goede nieuws van het Oude Testament* (2008) en *Beter nieuws uit het Nieuwe*

Testament (2009).

In zijn nieuwe boek *Basics van de Bijbel* doet Klapwijk in feite hetzelfde als in die eerdere twee, maar nu thematisch.

'Er moet een enorme vertaalslag gemaakt worden naar de leefwereld van de jongeren'

'Ook Jezus gebruikte in zijn onderwijs vaak een plaatje bij een praatje'

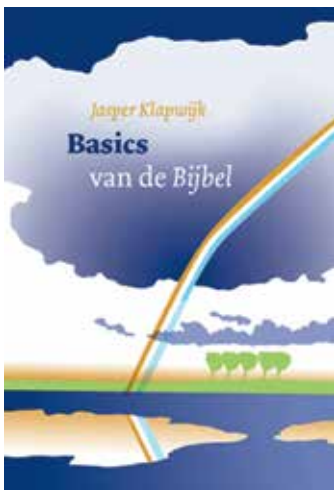

‘De prijs? “Al je tranen en
je bloed.” Jezus zei: “Deal,”
en betaalde de prijs.’

De vogelkooi

In vijftien hoofdstukken plaatst hij belangrijke Bijbelse thema's in het kader van het grote verhaal van de Bijbel. De thematische opbouw maakt het boek zowel geschikt voor wie zich voor het eerst op de Bijbel wil oriënteren als bijvoorbeeld voor een wat oudere catechisatiegroep. Het is heel overzichtelijk opgebouwd, en breed en diep tegelijk. De enorme diversiteit in het verweringsmateriaal aan het einde van elk hoofdstuk maakt het voorbereiden van de lessen een fluitje van een cent. Ik ga het volgend jaar gebruiken!

N.a.v. Jasper Klapwijk, *Basics van de Bijbel*. Amsterdam, 2013. 270 pagina's, € 18,50

George Thomas was dominee in een kleine stad in Engeland. Op paasmorgen ging hij naar de kerk met een oude, roestige vogelkooi en zette deze op de preekstoel. Veel wenkbrauwen werden gefronst. Dominee Thomas begon te vertellen. 'Gemeente, ik liep gisteren in de stad, toen ik een kleine jongen zag met deze kooi in zijn handen. Op de bodem van de kooi zaten drie vogeltjes te bibberen van angst. Ik stopte en vroeg hem: "Wat heb je daar bij je, jongen?" "Een paar oude vogels," zei de jongen. "Wat ga je met ze doen?" vroeg ik. "Ik neem ze mee naar huis en ga er plezier mee maken," antwoordde hij. "Ik trek ze de veren uit en laat ze met elkaar vechten. Daar heb ik lol in." "En als je genoeg hebt van deze vogels, wat doe je dan met ze?" vroeg ik hem. "O, we hebben een paar katten," zei de jongen, "en die houden wel van een vogeltje." Ik was even sprakeloos en vroeg toen: "Hoeveel wil je er voor hebben?" Hij vroeg: "Waarom wilt u deze vogels hebben, meneer? Ze zijn oud en lelijk en zingen niet eens." Opnieuw vroeg ik hem: "Hoeveel wil je er voor hebben?" De jongen keek me aan en dacht vast: Die is gek, en zei: "Tien pond." Ik betaalde hem tien pond en in minder dan geen tijd was hij verdwenen. Ik ben naar het eind van de straat gewandeld, naar een plantsoen met bomen. Ik heb de kooi op de grond gezet en de vogels vrijgelaten. Daarom staat er nu een lege vogelkooi op de preekstoel.'

Toen begon hij aan zijn preek. 'Op een dag waren Satan en Jezus in gesprek. Satan was net terug van een bezoek aan de aarde en pochte: "Ik heb net de aarde en alle mensen gekocht. Ik heb een valstrik gezet die ze niet konden weerstaan, en ik heb ze allemaal." "Wat ben je van plan met ze te doen?" vroeg Jezus. Satan antwoordde: "O, ik ga plezier met ze maken! Ik ga ze leren hoe ze elkaar moeten verachten, hoe ze elkaar moeten haten, en hoe ze elkaar moeten misbruiken. Hoe ze kunnen ruziën en elkaars leven kunnen verzieken, ik ga ze leren hoe ze wapens en bommen moeten maken en hoe ze elkaar moeten vermoorden. Ja, ik zal echt veel plezier met ze hebben!" "En wat ga je met hen doen als je klaar bent?" vroeg Jezus. "Oh, dan vermoord ik ze allemaal," zei Satan trots. "Hoeveel wil je voor hen hebben?" vroeg Jezus. "Wat moet jij nu met deze mensen?" vroeg Satan. "Ze zijn slecht, waarom wil je ze hebben? Ze haten je en ze spugen je in je gezicht, ze vervloeken en vermoorden je! Je wilt deze mensen niet!" "Hoeveel?" vroeg Jezus weer. Satan keek Jezus aan en lachte schamper. "Al je tranen en je bloed," zei hij. Jezus zei: "Deal," en betaalde de prijs.'

Uit: *Basics van de Bijbel*, pag. 76.

1 <http://www.depoortwinsum.nl/downloads/catechesemethode.htm>

SCHOOLDAG KAMPEN: 'HET PROFIEL VAN EEN CHRISTEN'

De Schooldag 2013 zal D.V. plaatsvinden op zaterdag 28 september 2013 en heeft als thema 'Het profiel van een christen'. Meer informatie volgt zo spoedig mogelijk op de website van de Theologische Universiteit: www.tukampen.nl.

SYMPOSIUM 'KERKEN OP EEN KRUISPUNT'

D.V. op 2 okt. a.s. zal door de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding (NGP) in samenwerking met de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA) een symposium worden georganiseerd onder de titel: 'Kerken op een kruispunt. Kerken, werkers in de kerk en hun opleiding in de 21-e eeuw.' Het symposium is gericht op beroepsmatige werkers in de kerk (predikanten, kerkelijk werkers), bij (predikants) opleidingen betrokken bestuurders en docenten, studenten theologie en ieder die in het onderwerp geïnteresseerd is. Hoofdsprekers zijn Sake Stoppels (VU), Robert Doornenbal (CHE) en Gerard den Hertog (TUA). Verder werken mee o.a. Hans Burger, Martijn Horsman, Peter van de Kamp, Nico Dirk van Loo, Anne van Olst, Gerwin Pruijssen, Wim van

der Schee, Jan van 't Spijker en Alrik Vos. Dagvoorzitter is Jan Wessels (EA). Meer informatie over dit symposium kunt u opvragen bij Bram Wattel (voorzitter bestuur NGP); mailadres: bram-wattel@xs4all.nl. Bij hem kunt u zich ook aanmelden.

OPMAAT – 3

Onder de titel 'Opmaat' werden in oktober 2011 en 2012 studiedagen gehouden over de consequenties voor kerkmusici van de komst van het nieuwe protestantse liedboek. Deze dagen bleken in een grote behoefte te voorzien en waren volledig volgeboekt. Daarom zal op zaterdag 5 oktober 2013 voor de derde keer een dergelijke studiedag plaatsvinden in de Bergkerk te Amersfoort. De studiedag wordt georganiseerd door de Koninklijke Vereniging van Organisten en Kerkmusici (KVOK), de Vereniging van Gereformeerde Kerkmusici (VGK), Kerkzang.nl/Centrum voor de Kerkzang en de Stichting Nieuwe Kerkmuziek. Aanmelden kan alleen via het aanmeldingsformulier op de website van de KVOK. Op het formulier kan men de workshops van zijn/haar voorkeur aanvinken. De meeste workshops kunnen door een beperkt aantal deelnemers gevolgd worden. Uiterste datum voor

aanmelding: maandag 30 september 2013. Deelname aan de dag kost € 25 per persoon (incl. koffie en lunch). Meer informatie: www.eredienst.com.

TRAINING NIEUWE DIAKENEN

Het Diaconaal Steunpunt organiseert ook dit jaar weer toerustingscursussen voor nieuwe diakenen. Ben je net voor het eerst tot diaken verkozen en wil je weten waar je de komende drie tot vier jaar je schouders onder mag zetten? Kom dan ook naar één van de regionale trainingen voor nieuwe diakenen! De ervaring leert dat ook meer ervaren diakenen deze avonden leerzaam vinden, dus wees van harte welkom! Deelname is gratis. Je kunt je aanmelden via www.diaconaalsteunpunt.nl/aanmelden.

De cursus wordt op de volgende data en locaties gegeven: 18 juni (Heerenveen); 25 juni (Groningen); 10 sept. (Zwolle); 12 sept. (Woerden); 16 sept. (Bunschoten; klassicale toerustingscursus); 18 sept. (Veenendaal); 19 sept. Enschede (classicale toerustingscursus); 3 okt. Nieuwerkerk a/d IJssel (classicale toerustingscursus). Zit jouw regio er niet bij? Neem even contact op, dan kijken we samen naar wat er nog meer mogelijk is.

UIT DE KERKEN

Aangenomen naar:

Roodeschool: kandidaat H. Wijnalda te Scheerwolde, die bedankte voor Mussel.

Vrouwenpolder: B. Schaaïj te Dronten-Zuid.

Beroepen te:

Zwolle-Berkum: G.J. Klapwijk te Zutphen.

Bedankt voor uw gift!

Inmiddels heeft de Actie 2013 al bijna € 20.000 opgebracht. Nog niet overgemaakt? Uw gift is van harte welkom!

FACULTE JEAN CALVIN
Institut de Théologie Protestante et Evangélique

  info@kampen-aixenprovence.nl
kampen-aixenprovence.nl
038-3327927
Bankrek. 38.49.90.630

stichting KAMPEN AIX-EN-PROVENCE